

AARHUS

Kathrine Hansen Kihm in Kirstine Lilleöre Christensen

Zgodovina in splošni podatki

Kraljevina Danska je med najstarejšimi državami v Evropi. Danes je ustavna monarhija in sodobna nordijska socialna država. Mesto Aarhus leži na vzhodnem delu polotoka Jutlandija, ki državo povezuje z evropsko celino. Danska ima približno 470 manjših in večjih otokov, od katerih jih je četrtnina naseljenih. Glavno mesto København leži na otoku Zelandija (dansko Sjælland), ki se nahaja 157 km jugovzhodno od Aarhusa; če se peljemo čez otok Fyn, pa 303 km. Urbano območje Aarhusa (91 km²) ima 242.914 prebivalcev, mestna občina (467 km²) pa 306.650. Aarhus je drugo največje mesto na Danskem, ne le po velikosti, temveč tudi na področju trgovine, izobraževanja, industrije in kulturnih dejavnosti. Največ delovne sile v Aarhusu zaposlujeta Mestna občina Aarhus in Univerzitetna bolnišnica v Aarhusu. Aarhus je nastal v 8. stoletju kot vikinško naselje, zgrajeno okoli reke Aarhus na območju, kjer se še danes nahaja mestno jedro, v istem obdobju pa so nastali tudi zametki osrednjega industrijskega pristanišče, ki je del današnjega Aarhusa. V mestu je ohranjenih veliko starih zgradb, na primer carinska zgradba v Aarhusu (Toldkammeret), gledališče Aarhus Teater, palača Marselisborg Slot in katedrala – zgodovinske znamenitosti, ki so posejane po vsem mestu.

Aarhus je živahno mesto s široko paleto izobraževalnih institucij ter vznemirljivim in dejavnim študentskim življenjem. Tretjino prebivalstva v urbanem območju predstavljajo študentje, kar pomeni, da je Aarhus »mlado« mesto, kjer je povprečna starost 37 let. Največja izobraževalna institucija je univerza, ki je bila ustanovljena leta 1928 in je druga najstarejša univerza na Danskem. Ima 32.304 študentov, vključno s 4500 študenti iz tujine, ki obiskujejo štiri fakultete: Družboslovno fakulteto, Fakulteto za znanost in tehnologijo, Medicinsko fakulteto ter Fakulteto za poslovne in socialne vede. V Aarhusu so tudi druge visokošolske ustanove, kot je Univerzitetni kolidž VIA, Šola za arhitekturo, Danska šola za medije in novinarstvo ter Umetnostna akademija v Jutlandiji.

Kulturna infrastruktura

Muzeje v Aarhusu delimo na dve vrsti – umetnostne muzeje in muzeje kulturne dediščine. V mestu je deset muzejev kulturne dediščine, vključno z muzejem kulturne zgodovine in naravoslovnim muzejem. Najbolj znana muzeja kulturne dediščine sta Staro mesto (Den Gamle By) in Muzej Moesgaard (Moesgaard Museum, MOMU). Staro mesto je bilo ustanovljeno leta 1909 kot eden prvih muzejev urbane zgodovine

in kulture na prostem. Muzej Moesgaard hrani arheološke najdbe z območja okrog Aarhusa, sodeluje pa tudi pri raziskavah in izobraževanju v okviru Univerze v Aarhusu. Drugi muzeji kulturne dediščine vključujejo Vikinški muzej (Vikingemuseet), Muzej žensk (Kvindemuseet) in Muzej okupacije (Besaettelsesmuseet). Naravoslovni muzej v Aarhusu je drugi največji na Danskem, v njem pa so zbirke s področja botanike, geologije in zoologije.

V osrčju Aarhusa je umetnostni muzej ARoS, ki so ga odprli leta 2004. ARoS je muzej nacionalne in mednarodne umetnosti od leta 1770 do danes, znan pa je zlasti po delu *Your rainbow panorama* (*Tvoja mavrična panorama*), veličastni stvaritvi Olafurja Eliassona, ki se nahaja na strehi muzeja. Drugi umetnostni muzeji so Danski muzej plakatov (Dansk Plakatmuseum), Muzej Ovartaci ter Kunsthal Aarhus. V Aarhusu je tudi nekaj umetnostnih galerij in umetniških združenj. Na področju umetniškega izobraževanja ima Aarhus Umetnostno akademijo v Jutlandiji s petletnim izobraževalnim programom. Leta 2009 je Aarhus prvič gostil Sculpture by the Sea, največjo dansko kiparsko razstavo na prostem.

Your rainbow panorama na strehi muzeja AroS. Fotografija: ARoS, uporabljeno z dovoljenjem.

Poleg mestne hiše v Aarhusu stoji Musikhuset Aarhus, ena najbolj uveljavljenih glasbenih hiš v nordijskih državah. V njenih prostorih se nahajajo Simfonični orkester Aarhusa, Danska državna opera (največja operna skupina za gostovanja na Danskem) ter Kraljeva glasbena akademija. Zadnja ima študijske programe za klasično, ritmično in elektronsko glasbo, pod njenim okriljem pa deluje tudi DIEM – Danski državni center za elektronsko glasbo. Kot je razvidno, je Aarhus dom številnih glasbenih profesionalcev in žanrov. Otroci lahko obiskujejo Glasbeno šolo v Aarhusu (Aarhus Musikskole), kjer za otroke vseh starosti poteka pouk široke palete inštrumentov, petje, igranje v glasbenih

skupinah in zbor. V Aarhusu poteka več glasbenih festivalov klasične, džezovske, ritmične in elektronske glasbe. Med najbolj znanimi so Aarhus Jazz Festival, hip hop festival Aarhus Took It, festival NorthSide in festival SPOT, ki se osredotočajo na nove glasbene trende, zlasti na področju nordijske glasbe.

Leta 2003 je bil ustanovljen Filmby Aarhus, regionalni filmski in medijski center na zahodnem Danskem. Produktijski prostori centra in večina njegovih pisarn so na voljo približno 70 skupinam, ki se večinoma ukvarjajo z mediji in filmom. Filmby Aarhus ponuja tudi izobraževanje na področju filma in medijev za otroke in odrasle. Še ena filmska šola je Station Next – in sicer za mlade med 13. in 18. letom, kjer slušatelji samostojno razvijajo lastne produkcije pod mentorstvom profesionalnih filmskih ustvarjalcev. Vsako leto novembra poteka Filmski festival v Aarhusu (Aarhus Filmfestival), mednarodni festival kratkega in dokumentarnega filma. V Aarhusu so trije veliki kinematografi, kjer se prikazujejo večinoma filmi iz mainstreama, obišče pa jih 1,2 milijona obiskovalcev letno. Leta 1978 bil ustanovljen tudi Øst for Paradis, kjer se predstavljajo visokokakovostni filmi z vsega sveta. V Aarhusu se nahajata tudi regionalna produktijska centra dveh največjih danskih televizijskih organizacij, DR in TV2, lokalni radijski in televizijski producent pa je Medijska hiša Aarhus (Mediehus Aarhus). V Aarhusu je tudi velika koncentracija znanja na področju raziskovanja medijev, saj ima Univerza v Aarhusu Center za strokovno vizualizacijo in interakcijo (CAVI), Center za digitalno urbano življenje ter Raziskovalni center za digitalno estetiko; vsi centri so del Oddelka za estetiko in komunikacijo omenjene univerze.

Gledališka infrastruktura

V Aarhusu so prisotne najrazličnejše uprizoritvene umetnosti, vključno z gledališkim plesom in eksperimentalnim uprizarjanjem. Največje izmed gledališč je Aarhus Teater, regionalno gledališče s petimi odri, igralsko šolo (eno izmed treh na Danskem) ter šolo za dramatike, ki je edina tovrstna ustanova v državi. Akademski študij gledališča je možen tudi v okviru dodiplomskega in magistrskega študija dramaturgije na Univerzi v Aarhusu. V Aarhusu je približno 25 manjših gledališč in neodvisnih gledaliških skupin, ki s 1500 predstavami letno pritegnejo 300.000 obiskovalcev, zato imajo uprizoritvene umetnosti pomembno vlogo v kulturnem okolju. Nekatere produkcije iz Aarhusa gredo na gostovanja po državi, včasih pa tudi v tujino. Celotna Danska ima pisano paleto otroškega gledališča in celo največji gledališki festival za mlado občinstvo na svetu.¹ Otrokom je namenjena posebna pozornost tudi v Aarhusu; poleg nekaterih gledaliških skupin se mlademu občinstvu posvečajo tri gledališča – Gruppe 38, Filuren in Teater Refleksion (zadnje se ukvarja z lutkami in animacijo). Dve gledališči, Opgang 2 in Gellerupscenen, se ukvarjata z raznolikostjo, različnimi kulturami in integracijo. V Aarhusu je zelo dejavna mreža ljubiteljev in polprofesionalcev, ki prirejajo predstave, hepeninge in letni festival QuongaFest. Za to svobodno okolje so torej značilni prožnost,

1.

spremenljivost pa tudi številni projekti in sodelovanja. Najrazličnejše skupine, šole in mreže so dejavne tudi na področju plesa. Profesionalne delujejo tudi na mednarodni ravni v obliki koprodukcij in izmenjav, pri katerih sodelujejo tako plesalci kot koreografi. V Aarhusu je pet festivalov uprizoritvenih umetnosti, od katerih sta najbolj znana :Danish+ in ILT. :Danish+ je mednarodni prelet (*showcase*) najboljših predstav na področju uprizoritvenih umetnosti za otroke in mlade, poteka pa vsako drugo leto, prav tako kot festival ILT, ki v Aarhus prinaša zanimiv mednarodni izbor visokokakovostnih stvaritev s področja sodobnega plesa in uprizoritvenih umetnosti.

Poleg omenjenih kulturnih organizacij in dejavnosti ima Aarhus tudi festival Aarhus Festuge (Festival Aarhus), ki je namenjen vsem oblikam umetnosti. Gre za enega izmed največjih severnoevropskih kulturnih festivalov, ki je uveljavljen tako doma kot v tujini in poteka od leta 1965. Konec avgusta in na začetku septembra se ulice, klubi, odri, galerije in muzeji spremenijo v prizorišča festivala, kjer na več kot sto različnih odrih in drugih lokacijah deset dni poteka več kot tisoč dogodkov.

BERN

Mathias P. Bremgartner, Andreas Kotte, Frank Gerber in Beate Schappach

Zgodovina in splošni podatki

Bern je sedež švicarske vlade, dejansko (*de facto*) glavno mesto Švice ter najpomembnejše mesto kantona Bern. Mesto leži v osrednjem delu države, leta 2011 pa je imelo 133.656 prebivalcev. Je četrto največje mesto v Švici. Kljub relativno nizkemu številu prebivalstva ponuja Bern pestro kulturno življenje in obilico možnosti za preživljanje prostega časa. Ima 20 muzejev, koncertno dvorano za klasično glasbo, 16 kinematografov s 37 projekcijskimi platni, dva velika športna stadiona in precejšnje število galerij, najbolj pa izstopa po neznanski paleti gledaliških prizorišč in gledaliških predstav ter edinstveni koncentraciji institucij, ki se ukvarjajo z gledališčem. V Bernu med drugim delujejo Stadttheater Bern (mestno gledališče s tremi sekcijami – dramo, opero in baletom, njihovo skupno ime pa je od sezone 2012/2013 dalje Konzert Theater Bern, ki vključuje še simfonično glasbo), živahna svobodna scena »Freie Szene«, ki jo sestavljajo različne neodvisne skupine in prizorišča, mednarodni gledališki festival AUAWIRLEBEN, Hochschule der Künste Bern (univerza za študij umetnosti, vključno z igralsvom in petjem), ljubiteljsko in ljudsko gledališče, komercialno gledališče, švicarski gledališki muzej in arhiv Schweizerische Theatersammlung ter edini akademski inštitut za gledališke študije v državi – Institut für Theaterwissenschaft der Universität.